

УДК 338

*Г. І. Рыбак,
асистент кафедри економічної теорії,
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків*

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО - ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

*Н. І. Rybak,
Asistent of department economic theory of the O. M. Beketov National University of Urban Economy, Kharkiv*

SOCIAL PARTNERSHIP – A PROMISING DIRECTION OF DEVELOPMENT ENTREPRENEURSHIP AND IMPROVING THE QUALITY OF LIFE UKRAINE

В статті розглянуто розвиток міжсекторного соціального партнерства та його вплив на розвиток підприємництва та якості життя населення. Досліджено проблеми соціального партнерства держави та бізнес-структур. Запропоновано напрямки розвитку підприємництва за умов соціального партнерства. Були порушені питання соціальної відповідальності бізнесу, необхідності формування відповідальності суспільства, регулюючої ролі держави та інше.

The paper dwells development of cross-sector social partnership and its impact on business development and quality of life. The problems of social partnership of state and business structures was investigated. The directions entrepreneurship development in conditions of social partnership was suggested. The issues of social responsibility, the need to develop social responsibility, the regulatory role of the state and more was touched upon.

Ключові слова: міжсекторне соціальне партнерство, соціальна відповідальність, соціально-трудова відносина, бізнес-структур, якість життя населення.

Keywords: cross-sector social partnership, social responsibility, social and labor relations, business structures, quality of life.

Постановка проблеми. Економіка країни за останній час стикнулася з багатьма традиційними та нестандартними проблемами, що є результатом системних вад минулого, впливу світової економічної кризи та появою нових завдань, пов'язаних зі зміною ментальності та уявлень мешканців країни щодо сучасної якості життя. Високий рівень інтеграції економіки у процеси міжнародної співпраці, радикальні зміни на вітчизняних та міжнародних ринках вимагають використання наявного потенціалу регіонів в нових для них сферах та проявах.

Це обумовлює необхідність формування й реалізації нових підходів і моделей суспільного розвитку, що базуються на ініційованні становлення системної соціальної відповідальності на рівні держави, суспільства, бізнесу, інститутів громадянського суспільства, особистості й інших її суб'єктів. Соціальне партнерство є одним з перспективних напрямків розвитку не лише бізнесу чи окремих груп людей, а країни в цілому. Створення інститутів соціального партнерства в прогресивних соціальних системах демонструє успішний, раціональний та орієнтований на людину стійкий розвиток із використанням духовно-моральних і соціокультурних важелів. Тому соціальне партнерство – є ефективним механізмом соціально-економічного розвитку регіонів, що використовується в багатьох країнах для виходу з кризи, розвитку підприємництва і підвищення якості життя населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній економічній літературі з різним ступенем розробленості висвітлюються окремі питання формування і розвитку соціально-економічного партнерства. Питанням міжсекторного партнерства, соціального партнерства у сфері трудових відносин, соціальної відповідальності присвячені роботи таких іноземних і вітчизняних вчених як: П.Дрекер, С.Вадок, И. Большухина, О.Кузнецова, А. Колот, О.Гришнова, В.Новіков та інші.

Не дивлячись на значну кількість досліджень, найменш розробленими в Україні залишаються окремі інструменти реалізації соціально-економічного партнерства в регіонах, а також питання взаємодії регіональних органів влади з середнім і малим бізнесом та некомерційним сектором.

Метою статті є визначення пріоритетних напрямків розвитку підприємництва під впливом міжсекторного соціального партнерства, дослідити проблеми соціального партнерства держави та бізнес-структур та визначити напрямки розвитку підприємництва за умов соціального партнерства.

Вклад основного матеріалу. В науковій літературі широко розповсюджена думка, що найважливішою сферою соціального партнерства є сфера соціально-трудова відносин, яка постала внаслідок еволюції суспільства і в результаті якої непримиримі класові протистояння трансформуються у протиріччя та конфлікти значно нижчого рівня, що вирішуються організаціями – профспілками і об'єднаннями роботодавців за умов контролю держави

Національний інститут стратегічних досліджень при президентові України зазначає, що соціальне партнерство може розглядатися як, (у вузькому сенсі) – це особливий тип соціально-трудова відносин, властивий ринковій економіці, що на основі рівноправної співпраці найнятих робітників і працедавців здатний забезпечувати оптимальний баланс і реалізацію їх основних інтересів, так і (в широкому сенсі) специфічний тип суспільних відносин між різними соціальними групами, а також відповідний механізм стосунків між державними органами, представниками трудящих і працедавцями. При цьому йдеться не про тотожність або злиття інтересів, а про досягнення їх оптимального балансу, про створення умов, за яких власник забезпечуватиме собі стабільне отримання прибутку, а найнятий робітник – гідні умови свого існування, відповідні певній якості життя. [3].

Але в сучасних умовах, коли соціальне партнерство набуває нових рис за ним починає закріплюватися нова економічна роль. В розвинених країнах на регіональному рівні активно здійснюється соціально-економічне партнерство, більш складне за своєю структурою, рівнями взаємодії, різноманітності суб'єктів: розвиваються його форми, удосконалюються механізми та інструменти здійснення. Особливу увагу приділяють символізу державного сектору з бізнес структурами та некомерційними не державними організаціями. Таке соціальне партнерство також визначають, як міжсекторне.

Великий внесок у розгляді питань в області міжсекторного партнерства розглянув Пітер Дракер, який розділив суспільство на три сектори: державний, приватний або бізнес-сектор і некомерційний або соціальний сектор [1].

Партнерство держави та бізнесу виконує функцію інвестиційного механізму та сприяє створенню ефективної моделі управління економікою, яка з одного боку дозволяє скоротити і оптимізувати витрати бюджету, з іншого - підвищити якість виконання проектів та наданих згодом на їх базі громадських послуг [4, с.136].

Дослідження, виконане американською консалтинговою компанією Towers Pettegін показало, що протягом 15 років доходи акціонерів компаній (Coca-Cola, Johnson & Johnson, Procter & Gamble, General Electric і ін.), що брали активну участь у соціальному партнерстві, більше ніж у 2 рази перевищили доходи компаній, які не належали до категорії учасників соціального партнерства [7, с. 15].

Результати аналізу практики взаємодії органів влади України та бізнес-структур свідчать про фрагментарності науково-методичного та організаційно-економічного забезпечення їх партнерства на мезорівні в умовах активізації технологічної модернізації виробництва та суттєвого реформування соціально-економічних систем. На сучасному етапі в Україні розбудова соціального партнерства держави та бізнес-структур пов'язана з багатьма проблемами, деякі з них це:

- Відсутність на регіональному рівні законодавчо закріпленого визначення стратегічно важливих для регіону підприємств та організацій їх всебічної підтримки;

- Відсутність системної підтримки унікальних підприємств, через систему державних замовлень;
- Велика кількість дозвольно-погоджувальних документів для започаткування бізнесу;
- Неналежний рівень комунікації між владою та бізнесом;
- Відсутність інформації для потенційних інвесторів;
- Відсутність служб дозвольного характеру, служб підтримки бізнесу в регіонах та на місцях.

Дані проблеми гальмують розвиток підприємництва в регіонах та розвиток економіки країни в цілому. Для подолання зазначених проблем державні та регіональні органи влади мають дотримуватися стратегічних цілей. Та в рамках цих цілей виокремлювати певні пріоритетні напрямки розвитку регіону, з обов'язковим виконанням умов та освоєнням кращого світового досвіду (табл. 1).

Подолання зазначених проблем мотивуватиме розвиток бізнесу, але не гарантуватиме розбудову цивілізованого соціального партнерства. За умов слабкості недержавних організацій та їх коаліцій, неефективності влади у вирішенні соціальних проблем, залежності бізнесу від влади, особливо це проявляється на місцевому рівні, міжсекторна співпраця не завжди буде відбуватися на партнерських засадах, спостерігатиметься переважання одного сектора над іншим, що в кінцевому результаті не сприятиме розвитку підприємництва і якості життя населення.

Тому слід до двостороннього партнерства долучати і третій сектор, а саме некомерційні організації. Вони заповнять ті сфери, у яких держава більше не надає послуги, за які вона несла відповідальність раніше.

Таблиця 1.
Перспективні напрямки та засоби розвитку регіонального підприємництва

Стратегічні цілі			
створення благоприємних умов для бізнесу	мотивація внутрішнього інвестування	розвиток інноваційної промисловості	прозоре самоврядування та професійна влада
↓			
Умови досягнення цілі			
<ul style="list-style-type: none"> • оптимізація видання дозвольних документів; • ресурсна підтримка місцевого бізнесу; • втілення програм підтримки виробників. 	<ul style="list-style-type: none"> • інституційне та нормативне забезпечення сприятливого інвестиційного клімату; • вільний доступ до інвестиційних можливостей регіонів; • створення вільних промислових зон. 	<ul style="list-style-type: none"> • інноваційні технології наукоємного виробництва; • підтримка космічної галузі на державному рівні 	<ul style="list-style-type: none"> • електронне врядування на регіональному рівні; • прозоре врядування на місцях; • самоврядна громада

Також не державні організації будуть залучати громадськість до вирішення проблем окремих соціальних груп, підвищувати інформованість про діяльність громадських організацій, залучати до них якомога ширше коло людей. Деяким чином, громадські організації стають суб'єктом в реалізації соціальної політики на рівні регіону, надаючи певні соціальні послуги як окремим громадянам, так і певним цільовим групам підвищуючи їх рівень якості життя. Як свідчить практика діяльності громадських об'єднань, ініціативу налагодження діалогу між державою, бізнес-структурами та громадськістю мають брати на себе громадські організації, і саме це буде дійсним проявом громадянського суспільства. Відповідно, що ефективне вирішення соціальних проблем регіону можливе лише за умови співпраці трьох секторів: об'єднання зусиль бізнесу, влади та громадських структур.

Тому для подальшого не лише соціально-економічного розвитку України, а й підвищення якості життя населення важливо приділяти увагу розвитку третього сектора, зокрема:

- стимулювати активну участь громадян у діяльності громадських організацій;
- створення ефективних механізмів контролю громадськості за реалізацією державної політики;
- залучення представників громадських організацій до розробки та прийняття рішень на всеукраїнському та на місцевому рівнях;

Суттєвою перешкодою на шляху створення цивілізованого соціального партнерства в Україні є поширена корупція, переважання корпоративних інтересів, стійка практика ігнорування, невиконання чинних законів різними суб'єктами. Тому чи не найголовнішим елементом у створенні міжсекторного соціального партнерства на думку деяких вчених [6] є стимулювання соціальної відповідальності не лише держави, бізнес-структур, а й населення. Вони розглядають соціальну відповідальність з одного боку, як результат (чи один з результатів) соціального партнерства, а з іншого боку – як обов'язкову умову його успішності [6, с. 305].

Відомий американський фахівець в області міжгалузєвої взаємодії С.Вадкок акцентує увагу на тому, що соціальне партнерство вимагає активної, а не пасивної причетності усіх сторін. Розглядає партнерство як зобов'язання корпорації або групи корпорацій працювати з організаціями з різних економічних секторів (урядового або некомерційного), що включає зобов'язання ресурсів - часу і зусиль людей від всіх організацій партнерів. Ці люди працюють у кооперації, щоб вирішувати проблеми, які зачіпають їх усіх. Проблема може бути визначена, прайнаймі, частково як соціальна проблема, її рішення принесє вигоду всім партнерам. Учасники повинні зробити ресурсне зобов'язання, яке більше ніж просто грошово-кредитні відносини [2, с.29].

На даний час успішним досвідом соціального партнерства в Україні є співпраця та долучення органів місцевого самоврядування регіону до ініціатив громадських організацій, що реалізуються за підтримки міжнародних донорських організацій. В Україні у 2012 році були зроблені перші кроки до розбудови міжсекторного соціального партнерства за участі таких організацій, а саме розпочата «Програма розвитку державно-приватного партнерства (РЗДП)», фінансованої Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) [5]. В результаті дії даної програми було впроваджено безліч соціально необхідних проектів у відповідності до потреб кожного регіону, чи міста, що досягли своєї мети та підвищили якість життя населення на даних територіях.

Отже, налагодження міжсекторного соціального партнерства як цивілізованої форми суспільних відносин особливо важливе для забезпечення прискореного розвитку України. В першу чергу це дозволить акумулювати значні кошти для інвестування у: промисловість, що буде кроком для створення умов підвищення ефективності функціонування системи управління бізнесом та його розвитку; у соціальні проекти, що розвиватимуть інфраструктуру регіонів, вирішуватимуть соціальні проблеми регіону та суспільства. Впровадження соціального партнерства стимулюватиме появу ефективного власника, соціально відповідального бізнесу, що активно сприятиме покращенню якості життя населення.

Література.

1. Skrzyszewski S., Cubberley M. A new vision of community and economic development: a multidimensional convergence of government, business, and the social sectors with the Internet. [Электронный ресурс] URL: <http://www.jourssa.ru/2005/3/4alvanov.pdf>.
2. Waddock S. Building Successful Social Partnership //Sloan Management Review. — 1988. — №4 (Vol. 29). P. 20.
3. Аналітична записка «Розвиток соціального партнерства в трудовій сфері як напрям подолання можливих загроз національній безпеці». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/articles/957/#_ftnref1
4. Большухина И. С. Социальное партнерство как механизм совершенствования системы социально-трудовых отношений / И. С. Большухина. – Ульяновск: УлГТУ, 2010. – 183 с
5. Програма розвитку державно-приватного партнерства [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.auc.org.ua/page/programa-rozvitku-derzhavno-privatnogo-partnerstva>
6. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: монографія / [А.М. Колот, О.А. Грішнова та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. — К.: КНЕУ, 2011. — 501 с
7. Шлихтер А. А. Направления и механизмы взаимодействия социально ответственного бизнеса с некоммерческим сектором США / А. А. Шлихтер. — М.: ИМЭМО РАН, 2010. — 104 с.

References.

1. Skrzyszewski, S. and Cubberley, M. (2005), "A new vision of community and economic development: a multidimensional convergence of government, business, and the social sectors with the Internet", [Online], available at: <http://www.jourssa.ru/2005/3/4alvanov.pdf> (Accessed 26 May 2015).
2. Waddock, S. (1988), "Building Successful Social Partnership", *Sloan Management Review*, vol. 29, no. 4, pp. 20-32.
3. Shediakov, V.E. (2015), "The development of social partnership at work as the direction of overcoming potential threats to national security." Policy Brief", available at: http://www.niss.gov.ua/articles/957/#_ftnref1 (Accessed 26 May 2015).
4. Bol'shuhina I. S. (2010), *Sotsial'noe partnerstvo kak mehanizm sovershenstvovaniya sistemy social'no-trudovyh omoshenij* [Social partnership as a mechanism for improving the system of social and labor relations], UIGTU, Ul'janovsk, Russia.
5. Association of Ukrainian Cities (2015), "The program development of public-private partnerships", [Online], available at: <http://www.auc.org.ua/page/programa-rozvitku-derzhavno-privatnogo-partnerstva> (Accessed 26 May 2015).
6. Kolot, O.A. Hrishnova, A.M. (2011) *Sotsial'na vidpovidal'nist': teoriia i praktyka rozvytku: monohrafiia* [Social responsibility: Theory and Practice Development], KNEU, Kyiv, Ukraine.
7. Shlihter A. A. (2010), *Napravenija i mehanizmy vzaimodejstviya social'no otvetstvennogo biznesa s nekommercheskim sektorom SShA* [Directions and mechanisms of socially responsible business with US non-profit sector], IMJeMO RAN, Moscow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 19.06.2015 р.

